

RÉGI MAGYAR ÍRÓK
ÉS PRÉDIKÁTOROK KIADATLAN LEVELEI

II.

Bakai Péter varannai prédikátornak Várday Katához írott négy levelét közöljük alább; ennyi került elő a Nyáryak hagyatékából.¹

A levelek íróját egyháztörténeti szakirodalmunk alig ismeri. Weszprémi István XVIII. századi orvosi életrajz-gyűjteményének egyik jegyzetéből tudjuk, hogy Wittenberg neveltje volt: 1589-ben többek között Ceglédi S. Jánossal együtt iratkozott be az egyetemre.² Zoványi Jenő teológiai lexikonában nem szerepel, de megtaláljuk nevét *Protestáns lelkészek nyugtatványai régi tizedjegyzékek mellett* c. nagyfontosságú közleményében.³ Ennek adatai szerint 1612. nov. 20-án és 1615. nov. 21-én Varannón felvette a tizedből járó papi illetményt. E szűkös adatokat a levelek életrajzi vonatkozásaival egészíthetjük ki. 1615. nov. 16-án kelt levelében 52 évesnek mondja magát, így 1563-ban kellett születnie. Ugyanitt arra is céloz: „immar nyoltzs egész esztendeje leszen”, hogy Várday Kata egyházi szolgája „az ket helyben” — ti. Királyhelmecen és Varannón —, eszerint 1607-ben lépett szolgálatába. Előrehaladott korából és a Varannót korábban birtokló Ecsedi Báthory István buzgó emlegetéséből azonban bizvást következtethetünk arra, hogy már korábban is Varannón teljesített egyházi szolgálatot.

Levelei több szempontból tarthatnak számot az érdeklődésre. Az első szabályszerű receptlevél, Bakai Péter eszerint tehát az orvoslás tudományához is értett. A régiségben ez nem különösség, hisz nem egy híres orvosdoktor — mint pl. Ceglédi S. János — egyben prédikátor is. E Bakai-levél a Nyáryak hagyatékának értékes

¹ Előző közleményünk (Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus VII. 1967. 49—51.) óta *XVII. századi magyar nyelvű utazási levelek Boroszlóból, Frankfurtból, Velencéből és Rómából* címmel dolgoztunk fel öt levelet: Sajtó alatt. Ezek közül Janki Törös János (Várday Katához, Boroszló 1623. júl. 10. Nr 10922., Frankfurt 1623. aug. 5. Nr 10921.) és Kisvárdai Eh Mihály (Nyáry Istvánhoz, Róma 1638. jún. 23. Nr 07541.) levelei származnak a Nyáry-anyagból. *Ujabb adatok az 1632-es felső-magyarországi népi mozgalmak történetéhez, valamint Ceglédi S. János recept-levelei a XVII. század elejéről* c. közleményeink azóta megjelentek: Szabolcs-Szatmári Szemle 1968. 2. sz. 65—74. (Kis-Kaposi István Bedegi Nyáry Istvánhoz, Királyhelmece 1632. márc. 26., ápr. 5. Nr 7687 a—b). és *Communicationes ex Bibliotheca Historiae Medicae Hungarica* 42. 1967. 236—242. (Várday Katához, Ecsed 1608. dec. 7., 1612. ápr. 23., 1613. febr. 20., ápr. 4. Nr 10274—10277.). A teljesség kedvéért megjegyezzük még, hogy *A Bedegi Nyáry familia nyomtató mestere: ifjú Klöz Jakab* címmel (MKSzle 1966. 331—338.) e leveleket közzöltük: Kovácsnai B. Imre Telegdy Annahoz, Szépsi 1623. máj. 31. Nr 09586 a., Pataki Imre Várday Katához, Odera-Frankfurt 1623. aug. 3. Nr 10761., Ifj. Klöz Jakab Satho Istvánhoz, Bártfa 1624. márc. 25. Nr 08526., Gnostius János Telegdy Annahoz, Varannó 1624. dec. 21. Nr 09527.

² Weszprémi István: *Magyarország és Erdély orvosainak rövid életrajza*. Első rész. Ford. Kövári Aladár, Bp. 1960. 385—387.

³ *Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár*. Szerk. Zsinka Ferenc. XIII. évf. Bp. 1928. 139.

orvostörténeti anyagát egészíti ki, amiből eddig Ceglédi leveleit adtuk közre.⁴ 1615. nov. 16-án kelt második levele mindegyiknél nagyobb igénnyel készült, tárgyi gazdagságával is ez a legértékesebb. A hétköznapi kérdést — hogy ti. patronája engedélyezzen neki egy házvásárlást — stílusban is emelkedett, hosszú erkölcsi-teológiai fejtegetés előzi meg az adakozásról. A biblián kívül Arisztotelész etikájára s „bölcz Ethicusoc”-ra is hivatkozik, és közeli valóságos példaként Varannó előző urát említi: Ecsedi Báthory Istvánt, akihez Várday Katát és a Nyáryakatszoros kapcsolatot fűzte.⁵ Nagyon érdekes, hogy Szepsi Csombor Mártonnak a Nyáryak megrendelésére készülő erkölcsantifó könyvecskéjében, az 1623-ban kiadott Udvari scholá-ban is feltaláljuk Báthory István nevét — s épp úgy, mint varannai prédikátor-elődjénél, az adakozás exemplumaként. *Az te javaidból mértékletes adakozó légy*, — mondja a XII. intés, ahol egyéb példák között ezt olvassuk: „Az Istenben bódoghul ki mult idvözült Bathorj Istvánról mikor feletkeznek el az ő iámbor szólgaí, kiket életében némellyket pénzrel, némellyket faluval, némellyket szép drágha öltözettel, némellyket szép tisztel latogatot vólt megh? soha nem lészen el feleytésben adakozása miatt.”⁶ Bakai szóban forgó levele záradékul a varannai protestáns templom lehetséges elfoglalására céloz, 1616. dec. 13-án pedig már arról tudósítja Várday Katát, hogy a barátok Homonnai Drugeth György udvarából megfenyegették, a pápista udvarbíró fegyveresei pedig feltörték a tornyot, aranyos misére harangoztatnak, s karácsonyra kilátásba helyezték a szentegyház végleges elvételét. Erre valóban sor is került; a későbbi eseményekről több, Várday Katához címzett levél tartalmaz érdekes adatokat.⁷ Az ügyet az 1619. szept. 11-én megnyílt pozsonyi országgyűlés is tárgyalta, ahol „Az helvetiai Confession levő magyarországbeli eklézsiáknak tanítóinak” beadványa egyéb elfoglalt templomokkal együtt a varannai visszaadátását is követelte. Ez — Szepsi Lackó Máté egykorú krónikája szerint — „a nemes ország-nak három statusi” által „articulusba írtattott”.⁸ Mivel 1620 őszén már Szepsi Csombor Márton volt Varannó magyar prédikátora, a templom nyilván visszakerült a protestánsokhoz. S valószínű, hogy ekkorra máshová távozott onnan Bakai Péter is, avagy pedig már kiműlott ebből a világból.

⁴ A levelezés egyéb orvostörténeti vonatkozású darabjai: Ecsedi Báthory István Várday Katához, Ecsed 1598. nov. 12., 14., dec. 22. Nr 10207, 10209, 10205.; Doctor Martinus Hirundo Várday Katához, Munkács 1920. márc. 25. Nr 10538.; Telegdy Anna Várday Katához, Kassa 1622. márc. 22. Nr 10867.; Spielenberger Sámuel medicinae doctor Telegdy Annához, Lőcse 1633. okt. 2. Nr 09773.

⁵ Lásd erről a bevezető tanulmányt a Szepsi Csombor Márton Összes művei c. kritikai kiadás élén. Sajtó alá rendezte Kovács Sándor Iván és Kulcsár Péter. Bp. 1968. Régi Magyar Prózaí Emlékek I. 64—65.

⁶ Uo. 354.

⁷ Szögedi Jánosné, Sárospatak 1617. aug. 7. Nr 10505.; Homonnai Drugeth György, 1618. aug. 14. Nr 10505.; Thurzó Imrée, Bicske 1618. okt. 10. Nr 10937. Részben ezekhez az eseményekhez kapcsolódott bizonyos Dániel és János papok, a varannai magyar, illetve szlovák templom prédikátorainak viszálya. Az erről szóló levelek Várday Katához: Homonnai Drugeth Györgyné Nádasdy Katától, Varannó 1617. márc. 13. Nr 10627.; Bánci Jánostól, Varannó 1617. máj. 29. Nr 10181.

⁸ A Szepsi Lackó megőrizte szöveget ld. Erdélyi Történelmi Adatok. Kiad. Mikó Imre. III. köt. Kolozsvár 1858. 239—240, 241. Húsz évvel később Varannón hasonló események történtek: 1639-ben Homonnai János és Eszterházy Dániel katolikus udvarnépe követelte magának a varannai „felső templomot”. Vö. Zoványi Jenő: Miskolczi Csulyak István zempléni ref. esperes (1629—1645.) egyházlátogatási jegyzőkönyvei. Történelmi Tár 1906. 306—307. S el is vették a pápisták újra, mert 1640. febr. 7-én Csulyak István már az elvétel ellen tiltakozott a zempléni megyegyűlésen. Vö. RMKT XVII. 2. 315.

Négy levele így hangzik:

1.

Bakai Péter levele Várday Katához. Királyhelmece, 1608. okt. 20. Nr 08010.

Az Keresztyeneknece Kegyelmes orvossa az Szent Jehova Isten keonyeorwlyon Aszszonyom az Nagsagod szerelmes Magzatin es gyogycza meg eo feolsege eo Nagsagokat.

Amen az WR Jesus Christusban

Nagsagos Aszszonyom az Nagsagod melto es szwngseges paranczyolattya szerint im kwltem valami port negiszere valot, az az negy embernek valot vgy hogy ha egytszer nē hasznalna, maszoris eo Nagsagoknac meg kely adni. Azert az egyic Aszszonyōnac ennec az pornac negyed reszit kel adni masiknac harmadic reszit, vgy hogy az ket resze maszorra maradgyon ha kellyetic. Ezer embert Nagsagos Aszszonyō, mugamot, hazam nepit sokszor gyogyitottā meg ezzel az porral. Bizonyos orvosaghis Isten aldasa altal ha seresbwł⁹ nem leoli az hideg leles az embert. Igy kely elni velye: mikor az hideg leles el leoli eo Nagsagokat akor egyiknekis egyic reszit, masiknakis masic reszit, az eleott seorpenyoczebē negyed reszre osztvan, tiszta kalanban fa kalanban kely teolteni, arra ereos etszetet, az port kevergetni kely az keōs hegijvel. Az por peoseog es mind addig sē kely oda adni, meglen az peosgestul meg szwnc. Osztan eczetestul porostul igyak meg. Ha felyeo¹⁰ hogy visza adnac, ottan Aszszonyō etszetes ruhaczkat vigyek orok ala. Az vtan hogy meg iszak, Nagsagod takartassa iol be eoket, de innyok arra ne adasson Nagsagod. Es Isten aldasa altal hasznal. Itelem, hogy nē nehezseg, hanem syncope¹¹ essic az egyic leany Aszszōra, az nagy nehez hideg lelesnec mergitūl. Mind az altal basa rosanac az gyeokeriben es szemibē nē art nyakara keotni. Avagy gywreott, az melybē igaz smaragd kw vagyon: Avagy alces¹² keormeo gywreott. Az Vr Isten szent Fia kedviert keonyeorwlyō eo Nagsakogon, reghi io egessegeket meg advan, es Nagsagodatis egessegeckel meg eorvendeztetven.

Datum Helmetiszini ex oppido V[est]rae Magnificentiae Anno redemti orbis 1608 Octobris. 20 die D.

P-S. Nagsagod tellyesseggel az bor italtul mig megh gyogyulnac el foghja, mert az bor ital gywlasztya es eoregbiti az hideg lelest: hanē feot vizzel ellyenec. etc.

*Nagsagodnac alazatos
egyhazi szolgaja Bakaj
Peter.*

Kivül: Az Tekintetes, Nagsagos Nyari Pal de Bedeg, bodog emlekezetteo Vrunknac, Istenfeleo Eozveginec az Nagsagos Vardai Kata Aszonnac, nekem minden koron Isten szerint valo Patrona Aszszonyomnac adassek Kis Vardaj Varban.

2.

Bakai Péter levele Várday Katához. Varannó, 1615. nov. 16. Nr 08011.

Alazatos szolgulatinnac es imadsaginnac ayanlása vtan, kevanoc Nagsagodnac az Fölseges Mindenhato WR Istentől, az Jesus Chrs altal, kevasnagi szerent mennyei

⁹ A sérés jelentése a régiségben: „sérülés, fájdalom”. Vö. NySz II. 1545.

¹⁰ félyő olvasd: félő.

¹¹ ájulás

¹² „Az alces egy számárszabású vadállat...”: jávorszarvas — olvassuk Apácai Csere János Magyar Encyclopaediájában. Kiad. Bán Imre. Bp. 1959. 238.

es földi közbe szakasztatlan ayandekokat, szent lelec ayandekinac bösegit, jo egesseges, hoszsu ideiglen valo szerentses es bodog alapatott, mind az Nagsagod szerelmessivel egyetemben, meg adatatni.

Nagsagos es Kegyes indulattó Patrona Aszszonyom helyes minden tisztesseses es szükseges bö adakozók felöl amaz bölcz Ethicussoc mondasa: Omne bonum est communicativum Sui. Minden io magat közlendö. Meg alhate ez? Felötte igen meg-alhat sok keppen. Mert az Isten jo: sött leg föb jo. Ime hat Angyalokkal, embereckel, lathato es lathatatlan teremtet allatival közli minden javait, annira hogy az ö egyetlen egy szerelmes Fiat sem tarthatta meg e vilagtol. Hol pedig ö Szent Fölseginec mennyen es Földön s-minden helyekben az szantalan sok szörö javaj, az kiket mindeneknec ki osztott? Az Jesus Chrüsis jo leven, kicckel nem közli az ö üdvösseges halalanac aldozattyanac javait s-erdemit? Az szent lelekis jo, szeles e vilagö mellic hiveckel nē közli az ö vigasztalasi? Jo az Teremtet Nap, es azert szeles e vilaggal közli az ö vilagos-sagat. Tenger az ö vizeit, Föld az ö gyumölczoit. Angyaloc az ö io szolgaltatytokat. Czaszaroc, Kiralyok, Fö Vrak, Aszszonyok, Fö emberek valacic iok voltak s-mostis iok: de Istentöl vött marhajokat egykecketis [!] közlöttec s-mostis az jok közlic. Es azertis az Bölcz Aristoteles mondasa szerint Ethic[orum] lib[er] 4.: Gratia et laus dantes no[n] accipienter sequitur, az diczeret es az felmagasztalas az adokat es nē az revöket kövöti. Azert vagyon io hirek nevek ez szeles eghnec ki terjesztetett satora alatt lakozok között.

Illyen volt Orszagunkban nagy sokac között, az bodog emlekezettö az Nagsagos Nyir Bathori Istvan Vram, az kinec io voltanac s-bö adakozasanac jo hire neve mindē fele el hatott völt. Nagsagod ennec az feneseges Familianac (mellyet hogy az Wr Istē mind öröcke meg tartson, kerem ö felseget az Jesus Chrüs által szivem szerint mindē imadsagimban!) igaz s-törveny: sött természet szerint valo maradeka. Miert irom ezeket, rövideden magamot meg magyarazom Nagsagos Aszszonyom. Ketseg nelkul, ö nagy Istenere felelemmel meg ekesítettet Nagsagos Aszszonyom s-Patronam, olvasta Nagsagod az moises Propheta irasiban, hogy az Wr Isten még akkor, [mellette a margón: Deut. 32. v. 8.] mikor az el szélött Adam Fiait e vilagra boezatta, mindeneknec bizonyos helt assignalvan, hogy ö fölsege az Chanaan földit, az Sidoknac örökseg szerint rendelte volt: noha bizonyos es igaz okokert sok szaz esztendeig nem adta volt az nekiek: Igy Nagsagos Aszszonyom, hiszszem, hogy az Wr Isten maradekimmal egyetemben rendelt ennekemis valahol celat: de azt ennekem 52 esztendeig még megnem adta s-ki nem mutatta, hol, mitsoda helyen? S-ki által? Maga ez kivülis bizonyosson hiszszem, hogy ö fölsege meg adgya. Mert ha Rokaknac lyukakat: vadaknac barlangokat: madaraknac fészkeket, hangyaknac bolyt, egyéb csuszó maszó allatoknac földbē boltoczkakat s-minden embereknec az földet, engemetis mödö ö Fölsege azok között ki nē rekeszt hazam nepivel egyetemben: Ha pediglen azt nem ernemis, amaz szep beszedel vigasztalom magamot: Az kinec e vilag nem szalasa: annac menyország hazaja. De mint hogy nem egyszer s-mind löttünk e vilagra: sem azon egy állapotra allatattunk benne, az ö böltsege szerent, celakat ad azoknac, kiket ideig e vilagon meg hagy. Ehez kepest immar szinten vensegemnec (mert az előtt attöl az Egyhazi es Isteni felelmem tiltott) idejn, valamelly haznac meg szörzesibē, futatvā gondolatimat, mellic WR, aragy Aszszonyallatt tetszenenec az elő Istennecc nekem es az en maradekimnac szalast adni. Az bizodalomnac pedig lelke egyedül arra indított engemet, Kegyes Patrona Aszszonyom, hogy nagsagodnac pedic supplicallyak:¹³ holot immar nioltsz egész esztendeje leszen hogy Istennecc kegyelmesegiböl es Nagsagodnakis hozzam valo jo kedvöböl nagsagodnac Egyhazi szolgaja vagyok az ket helyben. Az olta fogva nemis

¹³ Szenci Molnár Albert szótárával fordítva: aláztatosan könyörögjek.

kevankoztam ki az Nagsagod Patrociniumjaból. Annac okaert Isten vtan kihez bizhatnā inkab mint Nagsagodhoz? Ez elöt az Istenben el alut Bathori Istvan Vrunck allatt tudos, kedves emberek s-Tanitoc, ha csak harom negy esztendeig de szolgaltanak ioszagabā, es ha masuva nem mentek, hanem kertire meg maradiak, avagy ayādekon, avagy pedig mas iobagyatul pinzeken meg vött hazat meg szabadosította kaptalanban. Olly irgalmas Patronus Vra volt ö Nagsaga az szegeny Egyhazi rēdnecc, az töb Rendek között. Immaran pedig az öt Eszes Szüzeckel Chrūs Jesus elejebbe költözött Vrunck¹⁴ Nagsagod, természet szerint valo öröckösse s-igaz Attya fia. Annac okaert ioszagos czelekedetibenis hiszszuk es remenlyuk nagsagodat öröckösnecc lenni. Annac okaert az töb alazatos es hiuseges szolgai között Isten vtan Nagsagod vesse kegyes szeimeit en reamis az en maradekimnal egyetembē. Nem kerek ingyent: sem olly dolgot, az melly nagsagodnac karara következnecc, hanem Helmszē nagsagod ioszagaban, pinzemen mastol olly hazat, az kinecc szabadsaganac meg tartasa es meg erősítése, (mind jure haereditatis mind vicinif[a]tis,¹⁵ es azertis mindeneknecc elötte Nagsagodat akartam felöle meg keresni, nagsagod böczületit meg advan) nagsagoda) illeti, azon Nagsagodvan [!] alazatosson es bizodalmosson könyorogven, hogy nagsagod Istenhez valo jo indulattyaból es hozzam valo io akarattyabölis, olly kegyelmessen czelekedgyek velem, mint az üdvözült Vrunck az bodog emlekezettö Bathori Istvá Vram czelekedet vala azzal az hazal, az ki annac elötte az arat le tevē, az Attyanac Kallaj Mihaly nac akorbéli Helmszē Praedicatornac, az kinecc en a Fiatöl az Nagsagod engedelmből meg akarom venni, személye szerint minden szabadsagaval egyetemben leleszi captalonban be vallotta vala: es az vtanis Fianac Kallaj Andras deaknac Keresztesnel taborbā levē, vjjobbā meg vjijtotta vala. Az az, az mint en hozza tenek felegseges arat saját pinzemel meg adā az Andras deaknac, nagsagod szabadsagat az keppē ki vallana Captalanbā, mint az Bathori Istvan Vra ö nagsaga, nevemre es maradekimra azt fordítvan, az mint ez nilvan meg tetszic Andras deak igassagaból. Kiert az mennec Földnecc aldot Istenere, aldgya meg Nagsagodat öröcke, minden szerelmes maradekival egyetemben. Amen az Wr Jesus Chrūsban. Ez elötis az ā haz, az mint meg iram Kallaj Mihaly praedicatorre es az ö maradekjje volt, mostis Nagsagodnac Kegyelmes akurattyabol meg szolgálnā, szallanna praedicatorra es az ö maradekira. Ebben valo kedveskedesit Nagsagos Aszszonyom, es io valaszt varvan mennel hamarab lehet, Nagsagodat ayanlom az elö Istennecc az ö oltalmanac es öröcc vigasztalasanac, mind az Nagsagod szerelmesivel egyetembē es Vdvaraval! En magamis személyē szerint Nagsagodat enni esztendök vtan meg latogattam volna, de mindē nap az Strasan kely allanunk az ostromlo Baratoc es Lengyel Papistac ellen. Nem tudom nagsagos Aszszonyom mint leszē dolgunk, ha az Isten es Istē vtan Nagsagod altal batorsagosocka nem tetette. tunk. de ha chrūs velönc, senki ellenönc, még az pokhalois erős kö fal környülönc. Ha nagsagtokis Isten altal oltalmaz, nem art az alazatos Juhoknac az havas Eördög.¹⁶ Költ Varanon Anno D[omi]ni 1615. XBRIS 16. D.

Varanai lelki Tanito
Bakkai Peter Nagsagodnac
 alazatos Egyhazi szolgaja
 es Caplanya.

¹⁴ Az öt eszes szüzek a bibliában szerepelnek: Mt. 25. 1—13. Példázatuk elterjedt motívuma a képzőművészetnek is; ábrázolásuk már a katakombákban fellelhető.

¹⁵ örökség jogán; a szomszédtság jogán.

¹⁶ A havas Eördög kifejezés különösnec tetszik; talán valami szólás lehet (a fekete ördög fehérre festi magát?), vagy pedig elírás ravas (ravasz) helyett.

Kívül: Az Tekintetes, Zazlos es Nagsagos bodog emlekezettö Nyari Pal Vrunknac de Bedeg, meg hagyatott keserves: de az Nagy Istenben bizo Eozvegy Tarsanac, Vardai Katta Aszszonnac, ennekem minden koron kegyes es bizodalmas Nagsagos Patrona Aszszonyomnac, adassek kis Vardai Varban.

3.

Bakai Péter levele Várdaj Katához. Varánnó, 1616. okt. 5. Nr 10174.

Alazatos Szolgalatomnac es imadsagimnac ayanlása vtan, kevanoc az Attya Vr Istenötöl az Jesus Chr̄s által Nagsagodnac egesegees, bekessegees es jo szerentzes hoszszu napokat, Szent Leleknc jelen valo vigasztalásával egyetemben.

Nagsagos Aszszonyom, noha módodom lött volna szükseges s-el mulhatatlan dolgaim-röl Nagsagoddal valo beszélgetesemben: mind az által tudvan s-latvan az Nagsagod nagy keserösegit es soc dolgait, irasomra halasztottam. Nagsagod rea emlekezetic, ez elöttis levelem által meg talaltam vala nagsagodat, hogy nagsagod ioszagaban nevezett szerint Helmetszen, nagsagod kegyes engedelmböl, mint hogy nagsagod Isten engedelmböl, kijert legyē ö fölseginac hala, abban természet szerint valo örökös Vri Aszszony, engedne egy hazat vennē, az en maradekimnak szükseges meg maradasokert, magamatis pediglē holtom napiag nē tudom mire jutatt az io Isten. Ackor nagsagod halasztotta vala böczületes levelibē ide fel jovesere, hogy ackor nagsagod szol beszél velē felöle. Az el mult.

Mostis nagsagodat Isten vtan, nagy biztomban talaltam meg ez levelemben, azon kerven nagy alazatossan, nagsagod engedne meg, had vennē meg Baboni Janos püsztia hazat, ha Baboni Marton Vrammal meg alkhatnam az ara felöl. Kiert az mennec Földnc Vra Istene aldgya meg nagsagodat. Enis pedig tellyes eletembē alazatos szolgalatomat ayanlō nagsagodnac hivatalom es rendem szerint. Nagsagodötöl kedvesh valaszt varok, mint kegyes Patrona Aszszonyomötöl. Az Vr Isten eltesse, aldgya, tartsa meg Nagsagodat sokaig szent nevinec ditseretire, az ö meg nyomorodat Anyya szentegyhazanac ez darab földön vigasztalására s-eppuletire, mi nekunkis elő menete-lünkre, mind az nagsagod szerelmessivel egyetemben. Amen az Vr Jesus Chr̄sban.

Költ Varanon Anno D[omi]ni 1616. VIII BRIS 5. die

*Nagsagodnac alazatos Egyha
zi szolgaja Bakkaj Peter.*

Kívül: Ez level adassek az Nagsagos, Tekintetes Zazlos WR, az Nehaj bodog emlekezettö Nyari Pal Vrñk de Bedeg, meg hagyatot Keserves Özvegyenec: de Istenben bizonac, az nagsagos Vardaj Katta Aszszonnac, ennekem es sok Ecclianac hiwseges Patronajanak, s-Kegees Aszszonyomnac, Kis Vardaj Varban.

4.

Bakai Péter levele Várdaj Katához. Királyhelmece, 1616. dec. 13. Nr 10174/a.

Alazatos szolgalatomnac es imadsagimnac ayanlása vtan, lasa az Jehova Isten, az Vr Jesus Chr̄sban öröcke valo aldasival Nagsagodat es Nagsagod edesdeit.

Nagsagos Aszszonyom es az nagy Isteni felelemmel meg ekesitet Patrona Aszszonyom, az Baratoc Homonnaj Vram ö Nagsaga Vdvaraböl sokszor ream uzengetven es az Harangukat aranyas missere, hogy harägozanan első Advent Vasarnaptöl fogva karacsonic [!] haynalba Magyar templomunknac tornyaban: de mikorö sem en, sem az varasbeli keresztyenec meg nē engedtuk volna, eféli vtan az Papista vdvarbiro vram (az mint halljuk) darabantockal, lakatossal fel törtéc tornyunkat, lakatyat

meg nitottak szivet kitõruē, az olta fogva mindē haynalban erõssen harangoznac, aranyas missere. Senki pedig nekic nē mer szolni, fogatkoznac, hogy Karacsonra az Templomotis el veszic. Kerem annac okaert Nagsagodat, az Vrral õ Nagsagaval, Cziczerei Ambrus¹⁷ Vrammal etc. az egy egyenlõ hatalmas Istenert es az Jesus Chrüsert, Nagsagod viselie ezennel papistasagban halando Ecclesiankanknac [!] gondgyat, legyē nagsagod oltalommal Kiert az Menec földnec Vra Istene, Nagsagodat eorõcke aldgya, az Nagsagod szerelmessivel egyetemben. Amen az Vr J. Chrübä. Költ Nagsagod Varasaban Helmszen az 1616 esztēdonec vegibē az az XBRIS. 13 napjan.

Nagsagodnac alaza
tos Caplanya, Bakaj
Peter, Varanaj Prae
dicator manu
sua

Kivül: Az nagy Jehova Istenec felelmivel, õsmeretivel meg ekesitetet Tekintetes es Nagsagos Aszszonnac az Jesus Chrüs Ecčlesiajanac ez darab földön hiwseges Patronajanac, nekemis Kegyes Aszszonyomnac, Vardaj Katta Aszszonnac adassek Kis Vardaj Varban.

¹⁷ A Nyáryak tisztartó deákja. A levelezésanyag számos tudósítását őrzi.